

## Międzynarodowe Targi Ekologiczne POLEKO

# By zmienić klimat

Zanieczyszczenia środowiska naturalnego nie znają granic państwowych. Z tego powodu ekologia to jedna z dziedzin, w której międzynarodowa współpraca jest szczególnie istotna.



Międzynarodowe Targi Ekologiczne POLEKO ściągnęły ponad tysiąc wystawców, wśród nich nie mogło zabraknąć olsztyńskiego WFOŚiGW

Doznanym miejscem do wymiany doświadczeń, ofert i projektów z zakresu ochrony środowiska były Międzynarodowe Targi Ekologiczne POLEKO, które odbyły się w Poznaniu (21-24 XI). Te największe w Europie Środkowo-Wschodniej targi nowoczesnych technologii z zakresu ochrony środowiska zgromadziły ponad tysiąc wystawców z 23 krajów. Obok tradycyjnie obecnych na targach wystaw narodowych Francji, Niemiec, Danii i Austrii i in., na POLEKO 2006 debiutowali wystawcy z Australii, Japonii, Norwegii, Hiszpanii oraz Szwecji. W Poznaniu po raz 18. spotkali się przedstawiciele świata polityki, nauki i gospodarki po to, aby wspólnie kreować ekoprzyszłość.

Motywy przewodnim tegorocznych Targów POLEKO były „Zmiany klimatu”, przede wszystkim z uwagi na zapoczą-

tkowaną właśnie przez Komisję Europejską kampanię pod tym samym tytułem. Warto przypomnieć, że globalne ocieplenie, stanowiące efekt zmian klimatycznych, uważane jest obecnie za główne światowe wyzwanie, stojące przed ochroną środowiska.

Honorowy patronat nad targami objął Minister Środowiska prof. Jan Szyszko. Jak co roku wystawcy zaprezentowali najnowsze rozwiązania z zakresu ochrony środowiska w ramach pięciu sektorów tematycznych: woda i ścieki; odpady, utrzymanie czystości i porządku; energia; edukacja ekologiczna oraz powietrze, hałas i wibracje. Ekspozycjom targowym towarzyszył bogaty program specjalistycznych konferencji i seminariów, liczne konkursy oraz pokazy multimedialne.

Ponad 15 tys. mkw. powierzchni wystawowej

wzbożono o liczne ekspozycje specjalne. Salon Czystej Energii, poświęcony zagadnieniom odnawialnych źródeł energii, Salon Aparatury Kontrolno-Pomiarowej, czy Park Techniki Komunalnej, to tylko przykładowe atrakcje, czekające na zwiedzających.

Jedną z największych ciekawostek tegorocznego POLEKO był pierwszy na świecie seryjnie produkowany samochód z ekologicznym napędem hybrydowym. Zamontowany w nim nowatorski układ napędu, pozwala zmniejszyć zużycie paliwa, radykalnie ograniczyć emisję szkodliwych substancji do środowiska i osiągać przy tym przyspieszenie analogiczne z autami z tradycyjnym napędem. Duże zainteresowanie wzbudził też pomysł polskiej firmy na wykorzystanie energii słonecznej do podgrzewania wody użytkowej. Taki „słoneczny prysznic” nie po-

trzebuje żadnych dodatkowych źródeł ciepła, a woda jest w nim podgrzewana nawet do temperatury 90 stopni Celsjusza. Wśród setek proekologicznych produktów zwiedzający mogli obejrzeć też m.in. nowoczesne kotły, pompy ciepła, kolektory słoneczne, przydomowe wiatraki i oczyszczalnie ścieków, a także nowe modele pojazdów do zbiórki odpadów.

Wśród przedstawicieli instytucji i organizacji, które zajmują się szeroko pojętą ochroną środowiska, nie mogło zabraknąć Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej z Olsztyna. Warmia i Mazury są bezsprzecznie jednym z najpiękniejszych i najczystszych rejonów Polski, dlatego nikogo nie dziwił fakt, iż stoisko Funduszu przeżywało prawdziwe obłędzenie. Specjaliści z Olsztyna oferowali zwiedzającym liczne foldery informacyjno-promocyjne, za-

chęć jednocześnie do odwiedzenia naszego regionu. Szczególnym zainteresowaniem cieszyły się wszelkiego rodzaju mapy, prospekty parków krajobrazowych oraz ścieżek edukacyjnych. Duże powodzenie u zwiedzających miała również wyjątkowo bogata oferta edukacyjna w postaci pokazów multimedialnych. Fakt ten nieodwrotnie cieszy, warto bowiem pamiętać, że najlepszą metodą na poprawę stanu środowiska jest właśnie kształtowanie świadomości ekologicznej społeczności.

Targi POLEKO 2006 pokazały, iż ochrona środowiska to potężny, multidyscyplinarny obszar działalności gospodarczej. Sektor, który ma przed sobą olbrzymi potencjał, potencjał który warto i należy konsekwentnie rozwijać. Dla dobra nas wszystkich.

Joanna Czyżewska,  
WFOŚiGW w Olsztynie

### NIE TYLKO TARGI



Tadeusz Ratyński,  
I zastępca  
dyrektora  
WFOŚiGW  
w Olsztynie

Październik obfitował w duże wydarzenia ekologiczne o randze ogólnopolskiej jak Międzynarodowe Targi Ekologiczne POLEKO, ogólnopolskiej jak wyróżnienie laureatów w konkursie „O Puchar Recyklingu”, czy wojewódzkiej, jakim było przyznanie Certyfikatów Warmińsko-Mazurskiego Kuratora Oświaty. Targi POLEKO były doskonałą okazją do poznania najnowszych rozwiązań, produktów, technologii z zakresu ochrony środowiska, wprowadzanych na rynek polski. Co roku w Targach uczestniczą tysiące osób reprezentujących nie tylko poszczególne sektory ochrony środowiska, ale także samorządowcy, przedstawiciele jednostek budżetowych, a także dzieci i młodzież. To przecież świetna lekcja edukacji ekologicznej. Cieszy nas również fakt, że region Warmii i Mazur tak chętnie uczestniczy w ogólnopolskich konkursach. Najaktywniejsze podmioty działające w zakresie zbiórki odpadów odebrały nagrody i wyróżnienia, ufundowane m.in. przez Wojewódzki Fundusz. Ekologiczny Związek Gmin „Działowszczyzna”, Zakład Utylizacji Odpadów w Elblągu, Przedsiębiorstwo Oczyszczania w Morągu i Gmina Miejska Szczytno to niewątpliwie liderzy tegorocznego konkursu. Cenna, jaką musimy płacić dziś za rozwój cywilizacyjny jest tak wysoka, że wszelkie działania podmiotów zajmujących się zbiórką odpadów, prowadzące do ograniczania ilości powstających śmieci, selektywnej zbiórki i coraz większego odzysku, muszą być promowane i nagradzane. Ważna jest tu edukacja ekologiczna, również ta prowadzona w szkołach już od najmłodszych szczebli. Po raz trzeci przystąpiliśmy do przyznania certyfikatów „Szkoła Przyjazna Środowisku”. Szerokie spektrum działań edukacyjnych, duże zaangażowanie pedagogów i społeczności lokalnej pozwoliły na uhonorowanie tym cennym wyróżnieniem 17 placówek oświatowych.

## NAGRODY NA TARGACH

## Szkło w tonach



Fot. WFOŚiGW

W tym roku statuetki wręczono w sześciu kategoriach

21 listopada podczas Międzynarodowych Targów Ekologicznych POLEKO odbyło się uroczyste wręczenie nagród dla laureatów VII edycji konkursu „Przeglądu Komunalnego” o Puchar Recyklingu. Celem konkursu było nagrodzenie efektywnych systemów zbiórki odpadów oraz skutecznych technik w zakresie odbioru, zbiórki, odzysku i recyklingu oraz prowadzenia edukacji ekologicznej. Konkurs, skierowany do podmiotów z całej Polski odbywał się w pięciu kategoriach.

Łącznie zarejestrowano 301 zgłoszeń w tym:

- ▶ w kategorii Szklana Statuetka — 63 zgłoszenia, udokumentowano zebranie 28 292,81 ton szkła;
- ▶ w kategorii Srebrna Puszka — 29 zgłoszeń, udokumentowano zebranie 246,936 ton puszek;
- ▶ w kategorii Lider Zbiórki Tworzyw — 63 zgłoszenia, udokumentowano zebranie 12 906,72 ton tworzyw sztucznych;
- ▶ w kategorii Złota Bela Makulatury — 52 zgłoszenia, udokumentowano zebranie 19 024,19 ton makulatury;
- ▶ w kategorii Zielona Bateria — 42 zgłoszenia, udokumentowano zebranie 113,509 ton baterii;
- ▶ w kategorii Edukacja Ekologiczna — 52 zgłoszenia.

Kapituła konkursu, w której uczestniczył Zarząd Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie, oceniała m.in.: masę zebranego przez zgłoszone jednostki surowca wtórnego w odniesieniu do obsługiwanego terenu oraz w przeliczeniu na jednego mieszkańca obszaru objętego zbiórką, efektywność ekonomiczną i ekologiczną prowadzonych systemów zbiórki odpadów, dostępność i dogodność dla mieszkańców, odpowiednie przekazanie surowca do przetwórstwa oraz ilość odpadów przekazanych do recyklingu i sposób zagospodarowania odpadów nieprzydatnych. Niewątpliwym zwycięzcą okazał się Ekologiczny Związek Gmin Działdowszczyzna, zdobywca statuetki Złota Bela Makulatury oraz Zielonej Baterii, a także Zakład Utylizacji Odpadów w Elblągu wyróżniony w kategorii „Srebrna Puszka”.

Wojewódzki Fundusz przyznał dodatkowe nagrody dla podmiotów działających na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.

**Kategoria: Szklana Statuetka**

- I — Ekologiczny Związek Gmin „Działdowszczyzna” 3000 zł
- II — Zakład Utylizacji Odpadów w Elblągu 2000 zł
- III — Gmina Miejska Szczytno 1000 zł

**Kategoria: Lider Zbiórki Tworzyw**

- I — Ekologiczny Związek Gmin „Działdowszczyzna” 3000 zł
- II — Zakład Utylizacji Odpadów w Elblągu 2000 zł
- III — Przedsiębiorstwo Oczyszczania Morąg 1000 zł

**Kategoria: Złota Bela Makulatury**

- I — Ekologiczny Związek Gmin „Działdowszczyzna” 3000 zł
- II — Zakład Gospodarki Odpadami Komunalnymi Sp z o.o. w Olsztynie 2000 zł
- III — Zakład Utylizacji Odpadów w Elblągu 1000 zł

**Kategoria: Zielona Bateria**

- I — Zakład Utylizacji Odpadów w Elblągu 2000 zł

**Kategoria: Edukacja ekologiczna**

Wyróżnienie dla Ośrodka Edukacji Ekologicznej w Zalewie

Laureatom gratulujemy, życząc tym samym kolejnych sukcesów w zakresie selektywnej zbiórki odpadów, a innych zachęcamy do wzięcia udziału w kolejnych edycjach konkursu „Przeglądu Komunalnego” o Puchar Recyklingu.

**Magdalena Bal**  
WFOŚiGW w Olsztynie

## Lista przedsięwzięć priorytetowych na 2007 rok Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie

## Premiowane siedem

Jako priorytetowe traktuje się te przedsięwzięcia, których realizacja wynika z konieczności wypełnienia zobowiązań Polski wobec Unii Europejskiej w obszarze „środowisko”.

**I. Dziedzina ochrony wód, gospodarki wodnej i ochrony przeciwpowodziowej w zakresie wspierania:**

1. Poprawy jakości wód i oczyszczania ścieków, ze szczególnym uwzględnieniem zadań, ujętych w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych lub spełniających określone Programem kryteria.
2. Zadań, wynikających z podpisanej przez Polskę „Konwencji o ochronie środowiska morskiego obszaru morza Bałtyckiego” z 1974 i 1992 roku.
3. Poprawy jakości wody do picia, a w szczególności budowa i modernizacja stacji uzdatniania wody oraz zbiorowe systemy dostarczania wody, realizowane łącznie z systemami odbioru ścieków.
4. Realizacji zadań z zakresu gospodarki wodnej, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów zagrożonych powodzią.
5. Ograniczania wpływu zanieczyszczeń obszarowych na terenach wiejskich.

**II. dziedzina ochrony powietrza atmosferycznego w zakresie wspierania:**

1. Energetycznego wykorzystania Odnawialnych Źródeł Energii, w tym produkcji i dystrybucji biopaliw.
2. Produkcji energii w kogeneracji z wykorzystaniem Odnawialnych Źródeł Energii.
3. Ograniczania emisji zanieczyszczeń.
4. Kompleksowych programów poszanowania energii.
5. Przedsięwzięć ograniczających negatywne oddziaływanie hałasu na człowieka i środowisko.

**III. Dziedzina ochrony powierzchni ziemi w zakresie wspierania:**

1. Ponadlokalnych, kompleksowych systemów unieszkodliwiania i utylizacji odpadów dla obszarów o populacji co najmniej 100 tys. osób.
2. Wdrażania selektywnej zbiórki odpadów.
3. Budowy zakładów recyklingu odpadów.
4. Realizacji kompleksowych, ponadlokalnych zadań z zakresu unieszkodliwiania i utylizacji odpadów niebezpiecznych, w tym odpadów medycznych i weterynaryjnych.
5. Rekultywacji zamkniętych składowisk i wysypisk odpadów oraz terenów zdegradowanych, a także działania zmierzające do prawidłowego zamknięcia istniejących składowisk odpadów, które nie spełniają wymogów prawno-technicznych.

6. Działań, związanych z racjonalnym stosowaniem środków ochrony roślin w rolnictwie i leśnictwie.

**IV. Dziedzina ochrony przyrody i lasów w zakresie wspierania:**

1. Czynnej ochrony przyrody na obszarach prawnie chronionych.
2. Ochrony obszarów wodno-błotnych.
3. Ochrony zagrożonych gatunków flory i fauny.
4. Ochrony dendroflory w obiektach, objętych ochroną konserwatorską.

**V. Dziedzina monitoringu i poważnych awarii w zakresie wspierania:**

1. Realizacji państwowego i regionalnego monitoringu środowiska.
2. Podnoszenia potencjału służb ratowniczych i porządkowych poprzez wspieranie zakupów specjalistycznego sprzętu ratowniczego.
3. Zapobiegania poważnym awariom, w tym współfinansowanie usuwania skutków klęsk żywiołowych i poważnych awarii.

**VI. Dziedzina edukacji ekologicznej i badań naukowych w zakresie wspierania:**

1. Kształtowania ekologicznych postaw i zachowań poprzez dofinansowanie funkcjonowania istniejących Centrów Edukacji Ekologicznej oraz inicjowanie powstawania nowych.
2. Realizacji programów edukacji ekologicznej m.in. poprzez akcje prasowe i medialne.
3. Wspierania konferencji, seminariów, wyjazdów studyjnych istotnych dla spraw ochrony środowiska i edukacji ekologicznej w zakresie popularyzowania i poszerzania wiedzy ekologicznej.
4. Wspierania doposażenia w sprzęt techniczny bazy parków krajobrazowych i Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Lasy Mazurskie”.
5. Wspierania działalności wydawniczej i promocyjnej o tematyce ekologicznej.

**VII. Zadania międzydziedzinowe w zakresie wspierania:**

1. Działań wspierających uzyskiwanie certyfikatów ekologicznych.
2. Wspierania działań z zakresu rolnictwa ekologicznego na obszarach szczególnie chronionych na podstawie przepisów ustawy o ochronie przyrody.

## Modernizacja systemu grzewczego Niepublicznego Domu Opieki w Wydminach

## Wsparcie domu

Parafialny Zespół „Caritas” przy Parafii Rzymskokatolickiej p.w. Chrystusa Zbawiciela w Wydminach postanowił stworzyć Dom Opieki dla Osób Starszych, aby zapewnić stałą opiekę dla tych, którzy są w najtrudniejszej sytuacji materialno-bytowej. Dom ten służyć będzie innym osobom starszym jako miejsce

dziennego pobytu z możliwością zjedzenia posiłku. Wydminy to niewielka, licząca ok. 2,5 tys. mieszkańców, miejscowość na Mazurach. Parafia z okolicznymi wioskami, liczy 4,5 tys. osób, cała gmina Wydminy około osiem tys. Tereny te, oprócz wybitnych walorów przyrodniczo-krajobrazowych, charakteryzują się dużym bezrobociem, migracją młodych do miast i dużym zubożeniem społeczeństwa. W sa-

mej parafii jest ponad 300 osób urodzonych przed 1930 rokiem.

Na te potrzeby Domu Opieki zaadaptowano obecny, istniejący przy kościele budynek gospodarczy. Budynek wymagał ocieplenia, gdyż przegrody budowlane posiadały wysokie współczynniki ciepła, co powodowało duże straty energii cieplnej.

W celu przystosowania obiektu do pełnienia nowej funkcji konieczna była kompleksowa modernizacja systemu grzewczego. Przeprowadzono termomodernizację a istniejącą kotłownię węglową zastąpiono kotłownią opalaną owsem z możliwością spalania drewna kałkowego, brykietów i trocin. Planuje się zainstalowanie jednego kotła na biomase typu BIOAL 40 o mocy 40

kW. Kotły BIOAL to wielofunkcyjne jednostki do pełnego automatycznego spalania owsa i paliw stałych. Urządzenia kotłowni zostały zainstalowane w piwnicy w pomieszczeniu istniejącego węzła cieplnego. W pomieszczeniu tym zostanie również zlokalizowany magazyn na owies.

Od lat wypróbowana technologia spalania owsa systemem retortowym zapewnia bezpieczną bezawaryjną pracę kotła. Palnik cechują wysoka sprawność, wydajność, niezawodność i bezpieczeństwo. Paliwo podawane jest automatycznie za pomocą podajnika z magazynu. Rozpalanie palnika retortowego jest w pełni automatyczne. Palnik jest nadzorowany mikroprocesorowym sterownikiem, który włącza i wyłącza palnik, aby utrzy-

mać zadaną temperaturę wody w kotle. Sterownik nadzoruje również podajnikiem jak i systemem bezpieczeństwa. W przypadku palnika retortowego zastosowane jest pięć elementów bezpieczeństwa. Nadzór kotła ograniczony jest do oczyszczenia z popiołu.

Koszt inwestycji przekracza jednak możliwości parafii. Proboszcz, ks. Ryszard Grabowski skierował się o wsparcie finansowe do WFOŚiGW w Olsztynie. Mając na uwadze troskę o walory środowiska, bezpieczeństwo jakie gwarantuje stosowana technologia oraz cel któremu ma służyć, WFOŚiGW przychylił się do prośby ks. proboszcza i dofinansował przedsięwzięcie w kwocie 30 tys. zł.

**E. Karbowska**  
WFOŚiGW w Olsztynie

Finansowanie inwestycji z zakresu odnawialnych źródeł energii

# Środki unijne w latach 2007-2013

Wielkimi krokami zbliża się kolejny okres programowania środków unijnych i związane z tym nowe możliwości finansowania różnych inwestycji w tym przedsięwzięć z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii.

Poniżej zostały przytoczone fragmenty z programów operacyjnych na lata 2007-2013, w ramach których można starać się o wsparcie finansowe na przedsięwzięcia z wykorzystaniem biopaliw.

## Sektorowy program operacyjny infrastruktura i środowisko (projekt 1 sierpnia 2006)

Priorytet 10. Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku Działanie 10.2 Zwiększenie wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych projektów tym biopaliw Celem działania jest rozwój wykorzystania odnawialnych źródeł energii w tym biopaliw.

Do wsparcia kwalifikują się następujące rodzaje projektów:

- ▶ budowa jednostek wytwarzających energię elektryczną wykorzystujących biomasę, biogaz, energię wiatru oraz wody w małych elektrowniach wodnych do 10 MW,
- ▶ budowa jednostek wytwarzających ciepła przy wykorzystaniu biomasy i energii geotermalnej,
- ▶ budowa jednostek wytwarzających energię elektryczną i ciepła w skojarzeniu przy wykorzystaniu odnawialnych zasobów energii,
- ▶ budowa instalacji do produkcji biodiesla (w procesie estryfikacji oleju) i innych biopaliw, z wyłączeniem bioetanolu,
- ▶ budowa zakładów produkujących urządzenia do wytwarzania energii z OZE i do produkcji biokomponentów i biopaliw
- ▶ budowa i modernizacja sieci elektroenergetycznych umożliwiających przyłączenie jednostek wytwarzania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych

**Wartość projektu: minimalna wielkość projektu to 5 mln euro**

### Rodzaje beneficjentów:

- ▶ przedsiębiorstwa energetyczne zajmujące się wytwarzaniem, przesyłaniem, dystrybucją i obrotem energią elektryczną i ciepłem,
- ▶ przedsiębiorstwa zajmujące się produkcją biodiesla (estryfikacją) oraz innych biopaliw, z wyłączeniem bioetanolu,
- ▶ małe i średnie przedsiębiorstwa zajmujące się produkcją urządzeń na potrzeby OZE, w tym biokomponentów,
- ▶ przedsiębiorstwa gospodarki komunalnej i użyteczności publicznej,
- ▶ jednostki samorządu terytorialnego,
- ▶ jednostki administracji rządowej.

Na powyższe działania przeznaczonych jest łącznie 613 mln euro z czego 332,2 mln euro stanowią środki z Funduszu Spójności, 59 mln euro budżetu państwa a 219,8 mln euro to środki prywatne.

## Regionalny program operacyjny Warmia i Mazury na lata 2007-2013 (projekt 19 września 2006)

### Oś priorytetowa

Celem tej osi priorytetowej jest wzmocnienie pozycji województwa w europejskich sieciach przyrodniczych poprzez poprawę lub zachowanie dobrego stanu środowiska i zapobieganie jego degradacji.

Na pomoc finansową mogą liczyć inwestycje dotyczące odnawialnych źródeł energii, co ma doprowadzić do wzrostu jej udziału w bilansie energetycznym regionu (inwestycje w infrastrukturę wy-

tworzania i przesyłu energii odnawialnej).

### Rodzaje beneficjentów:

- ▶ przedsiębiorcy
  - ▶ samorząd województwa
  - ▶ jednostki samorządu terytorialnego, ich stowarzyszenia, związki i porozumienia
  - ▶ jednostki organizacyjne samorządu województwa i JST
  - ▶ podmioty, wykonujące zadania JST
  - ▶ jednostki administracji rządowej
  - ▶ organizacje pozarządowe
  - ▶ szkoły wyższe i instytucje naukowo-badawcze
- Łączna ilość środków przeznaczona w ramach osi wynosi 109,76 mln euro z czego 93,29 mln euro pochodzą z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego a 16,46 mln euro stanowi krajowy wkład publiczny.

## Plan rozwoju obszarów wiejskich na lata 2007-2013 (lipiec 2006)

Oś priorytetowa 3. Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki leśnej Działanie 3.1 Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej

Realizacja działania ma wpływać na poprawę jakości życia na obszarach wiejskich przez promowanie dywersyfikacji działalności i tworzenie pozarolniczych źródeł dochodów oraz łagodzenie skutków bezrobocia.

Na dofinansowanie mogą liczyć inwestycje związane z podjęciem lub rozwojem działalności m.in. w zakresie wytwarzania materiałów energetycznych z biomasy.

Rodzaje beneficjentów:

Beneficjentem może być osoba fi-

zyczna: rolnik, małżonek rolnika lub domownik — w rozumieniu ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

### Wysokość wsparcia:

Poziom pomocy finansowej wynosi maksymalnie 50 proc. kosztów kwalifikowanych projektu. Maksymalna wysokość pomocy udzielonej jednemu beneficjentowi i na jedno gospodarstwo rolne nie może przekroczyć 100 tys. zł. Projekt musi być uzasadniony ekonomicznie, musi spełniać wymagania wynikające z obowiązujących przepisów prawa, które mają zastosowanie do tego projektu, jest realizowany na obszarze wiejskim, wpływa na zaspokojenie potrzeb ludności wiejskiej lub turystów albo stwarza możliwości zatrudnienia dla ludności wiejskiej w danym regionie. Projekt jest realizowany w ramach osi 4 Leader i uzyskał akceptację odpowiedniej Lokalnej Grupy Działania.

Proponowana wysokość środków przeznaczona na realizację powyższego Działania wynosi 267 mln euro z czego ok. 200 mln euro przewidziane jest z Europejskiego Funduszu Rolnego na Rzecznictwo Obszarów Wiejskich.

Wszystkie przytoczone dokumenty programowe będą jeszcze negocjowane z Komisją Europejską a ich ostateczny kształt może nieznacznie ulec zmianie.

Informacje o tych i innych programach operacyjnych na lata 2007-2013 można znaleźć na stronach internetowych: [www.mrr.gov.pl](http://www.mrr.gov.pl); [www.warmia.mazury.pl](http://www.warmia.mazury.pl); [www.minrol.gov.pl](http://www.minrol.gov.pl)

**WFOŚiGW w Olsztynie  
Justyna Grudnowska**

## CERTYFIKATY DLA SZKÓŁ 17 w trzeciej edycji

17 placówek naszego województwa otrzymało Certyfikat Warmińsko-Mazurskiego Kuratora Oświaty „Szkoła Przyjazna Środowisku” Kapitułę reprezentowali: Warmińsko-Mazurskie Kuratorium Oświaty, WFOŚiGW w Olsztynie, Elbląskie Centrum Edukacji Ekologicznej, Ełckie Centrum Edukacji Ekologicznej, Olsztyńskie Centrum Edukacji Ekologicznej, Liga Ochrony Przyrody.

### Certyfikat otrzymali:

SP im. Stanisława Mikołajczyka w Rączkach SP im. Jana Pawła II w Nowym Mieście Lubawskim Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Szymanowie Zespół Szkolno-Przedszkolny w Łęgajnach SP w Tyrowie SP nr 12 w Elblągu SP nr 1 w Barczewie SP nr 2 im. Henryka Sienkiewicza w Piszcu Zespół Szkół Budowlanych im. Żołnierzy Armii Krajowej w Olsztynie Gimnazjum w Nowym Mieście Lubawskim SP w Hartowcu Zespół Szkoły Podstawowej i Gimnazjum w Bratanie Przedszkole Miejskie nr 37 w Olsztynie Przedszkole Miejskie nr 21 w Olsztynie Przedszkole Miejskie nr 23 w Olsztynie Przedszkole Publiczne nr 1 Stokrotka w Mrągowie Przedszkole Miejskie nr 13 w Olsztynie Jest to już trzecia edycja powyższego przedsięwzięcia. W tym roku zgłosiło się 29 placówek, które realizowały działania w zakresie doskonalenia procesów dydaktycznych i wychowawczych poprzez realizację zagadnień z zakresu edukacji ekologicznej. Realizowane zadania stały się motywacją do poszukiwania nowych i ciekawych rozwiązań i wpłynęły na podniesienie efektywności i atrakcyjności pracy placówek. Wszystkie placówki zrealizowały wymagania określone w regulaminie w zakresie systematycznych działań. W ramach zaplanowanych przedsięwzięć w obecnym roku utworzono zielone klasy, ścieżki dydaktyczne, zielone ostoje przyrody wokół placówek, remizę śródpolną, ekooogrody, gabinety przyrodnicze, zbudowano wiaty, zainstalowano kolektor słoneczny.

**Krystyna Ziemak,  
Koordynator Edukacji  
Ekologicznej przy  
Warmińsko-Mazurskim  
Kuratorium Oświaty**

Przedsięwzięcia ekologiczne w gminie Gietrzwałd

## Inwestycji od metra

W gminie Gietrzwałd większość środków z budżetu przeznaczona jest każdego roku na inwestycje związane z ochroną środowiska naturalnego. Skanalizowanie terenów Gminy poprzez rozbudowę niezbędnej infrastruktury technicznej, uporządkować ma gospodarkę ściekową, przyczynić się do wzrostu poziomu życia mieszkańców i do ochrony Obszarów Chronionego Krajobrazu Doliny rzeki Pasłęki, a także wód powierzchniowych Jeziora Wulpińskiego i Jeziora Naterskiego.

W 2005 roku gmina wybudowała 15,376 km kanalizacji sanitarnej grawitacyj-

nej i tłocznej na terenach miejscowości Sząbruk i Unieszewo. W wyniku realizacji zadania wybudowano kolektory tłoczne o długości 8209 mb, grawitacyjne o długości 7167 mb oraz 18 przepompowni, w tym dziewięć przydomowych. Dzięki realizacji inwestycji umożliwiono odprowadzenie 116 m<sup>3</sup>/d ścieków oraz podłączono 293 gospodarstwa domowe.

W 2006 roku gmina zmodernizowała i rozbudowała oczyszczalnię ścieków w Gietrzwałdzie. Oczyszczalnię wykonano realizując ją w oparciu o ciąg technologiczny — reaktor BIO-PAK.

Aktualnie gmina Gietrzwałd prowadzi dwie inwe-

stycje w zakresie ochrony środowiska. W lipcu rozpoczęto prace związane z budową kanalizacji sanitarnej na terenach rekreacyjno-mieszkalnych położonych nad Jeziołem Wulpińskim w miejscowości Sząbruk-Siła. Ścieki będą odprowadzane poprzez system kanalizacji Gminy Stawiguda do oczyszczalni w Stawigudzie. W ramach zadania planuje się wykonanie 3298 m sieci grawitacyjnej, 1296 m kolektorów tłocznych, budowę trzech przepompowni ścieków oraz modernizację przepompowni ścieków w Tomaszku i Dorotowie. Zrealizowana inwestycja umożliwi odprowadzenie w bezpieczny spo-

sób 29 m<sup>3</sup>/dobę ścieków.

W sierpniu natomiast rozpoczęto budowę kanalizacji sanitarnej w miejscowości Łupstych. Jednocześnie w ramach tego zadania wykonywana jest sieć wodociągowa. Planowany zakres robót obejmuje budowę 1412 m kolektora tłoczego, 3910 m kolektora grawitacyjnego, 1098 m przykanalików, osiem przepompowni ścieków oraz 4591 m sieci wodociągowej i 939 m przyłączy wodociągowych. Przewiduje się podłączenie 39 gospodarstw domowych oraz uzbrojenie 59 działek budowlanych. Ścieki w przewidywanej ilości 20 m<sup>3</sup>/dobę odprowadzane będą do oczyszczalni w Olsztynie.

Wszystkie zadania inwestycyjne wymagają zaangażowania znacznych środków finansowych, które zwłaszcza w przypadku realizacji kilku inwestycji, nadmiernie obciążałyby budżet Gminy. W takich przypadkach konieczne jest pozyskanie środków finansowych ze źródeł zewnętrznych. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie udzielił Gminie Gietrzwałd niskoprocentowanych pożyczek na realizację wszystkich ze wspomnianych wyżej zadań.

**L. Słowikowska  
gmina Gietrzwałd**

## POMÓŻ NATURZE SEGREGUJĄC ODPADY

## Podziel zanim wyrzucisz

Produkując coraz więcej odpadów, musimy sobie mądrze i rozsądnie z tym problemem poradzić, aby nie powodować degradacji naszego środowiska. Niestety często okazuje się, że nie każdy zdaje sobie sprawę z tego problemu, nie każdy też wie jak postępować, aby czynnie uczestniczyć w ochronie środowiska.

Istnieją dwa podstawowe modele segregacji odpadów. Pierwszy z nich to selektywna zbiórka odpadów, polegająca na zbieraniu odpadów do oddzielnych, specjalnie do tego celu przeznaczonych pojemników, czasem worków. Drugim sposobem jest sortowanie odpadów. Odpady zbiera się do jednego pojemnika, a następnie (ręcznie) sortuje się je na papier, szkło, itd. Jest to trudniejsze do wykonania i bardziej czasochłonne. Ta metoda jest stosowana w większości krajów, w tym także w Polsce. Jednak żeby była w pełni efektywna, konieczna jest nasza pomoc.

Selektywna zbiórka jest źródłem surowców, których ponowne przetworzenie wymaga dużo mniejszych nakładów energii, surowców itd. niż w przypadku produkcji pierwotnej. Dobrym przykładem może być makulatura. Przy jej zastosowaniu do produkcji papieru, zużycie energii zmniejsza się średnio 2,5-krotnie, zużycie wody w procesie produkcyjnym o około 60 proc., zanieczyszczenia powietrza o około 75 proc., a toksycznych ścieków papierniczych o około 35 proc.. Ograniczona zostaje także wycinka drzew.

Jeżeli już zdecydujemy się na czynny udział w segregacji odpadów, musimy zdawać sobie sprawę, że obecne technologie nie pozwalają na odzysk i przetwarzanie wszystkich rodzajów odpadów. Dlatego ważne jest, aby w pojemnikach i workach do segregacji znalazły się odpady, które można poddać recyklingowi.

## Jak to wygląda w praktyce?

## Pojemnik na papier

- ▶ Wrzucaj: czyste: gazety, czasopisma, katalogi, prospekty, listy, papier do pisania, torebki papierowe, kartony, pudełka, tekturę falistą, stare zeszyty, książki.
- ▶ Nie wrzucaj: papierowych wkładów wodoodpornych, tapet, kalek i papierów przebitkowych, zatłuszczonych papierów, np. po maśle, pampersów, papieru woskowego
- ▶ Zyskujemy: odzyskując papier z makulatury chronimy lasy (wyprodukowanie 1 tony papieru powoduje ścięcie 17 drzew). Ze 100 ton makulatury można wytworzyć 90 ton papieru; ograniczenie zużycia energii, wody i zanieczyszczenia powietrza; zmniejszenie ilości odpadów na składowiskach

## Pojemnik na aluminium

- ▶ Wrzucaj: tubki, puszki po piwie i napojach, baterie, pojemniki po aerozolach
- ▶ Nie wrzucaj: butelek po olejach jadalnych (chyba że są wstępnie umyte), butelek po olejach silnikowych, opakowań po lekarstwach, puszek po konserwach i farbach, opakowań aluminiowych połączonych z papierem lub z innymi metalami lub plastikami
- ▶ Zyskujemy: odzyskując aluminium ze złomu oszczędzamy 95 proc. energii potrzebnej do wyprodukowania aluminium z rudy boksytu; recykling aluminium to 9 proc. mniej zanieczyszczeń doprowadzanych do powietrza i 97 proc. do wody; produkcja aluminium pobiera bardzo dużo energii: na wyprodukowanie 1 kg aluminium potrzeba tyle samo energii ile na wyprodukowanie 20 kg chleba

## Pojemnik na szkło

- ▶ Wrzucaj: butelki szklane, słoiki i słoje po przetworach, butelki po napojach, stłuczkę szklaną bez metalu i tworzywa sztucznych
- ▶ Nie wrzucaj: zakrętek, przykrywek, kapsli i korków, ceramiki, porcelany, naczyń żaroodpornych, lusterek, żarówek, szkła okiennego, szkła zbrojonego oraz szyb samochodowych, lamp neonowych i halogenowych
- ▶ Zyskujemy: odzyskując szkło tylko z 1 butelki można zaoszczędzić tyle energii ile zużyłaby 100-watowa żarówka świecąca bez przerwy przez cztery godziny; szkło nie ulega rozkładowi, może być natomiast przetwarzane nieograniczoną ilość razy

## Pojemnik na tworzywa sztuczne

- ▶ Wrzucaj: butelki po napojach (PET, PE), opakowania z tworzyw sztucznych (PET, PE, PP)
- ▶ Nie wrzucaj: tworzywa piankowych, skrzynek po napojach, artykułów wykonanych z połączenia tworzywa sztucznego z innymi materiałami, opakowań po farbach i substancjach żrących.
- ▶ Zyskujemy: poddając tworzywa sztuczne powtórnemu przerobowi oszczędzamy węgiel, ropę naftową; ograniczenie zużycia energii elektrycznej; nie każdy zdaje sobie sprawę, że butelka plastikowa rozkłada się 500 lat

## Krzysztof Dadura

k.dadura@gazetaolsztynska.pl

## Nowa wystawa w Muzeum Przyrody

## Zróbże ładną minę, żubrze

Żubr: zagłada i ocalenie — to tytuł nowej wystawy fotograficznej, która przez najbliższe trzy miesiące będzie prezentowana w Muzeum Przyrody w Olszynie.

Uroczyste otwarcie ekspozycji odbędzie się dzisiaj (29 listopada), o godz. 17.30. Wystawę tworzą 54 fotogramy przedstawiające różne aspekty życia żubrów w trzech puszczech Polski północno-wschodniej: w Puszczy Białowieskiej, w położonej obok Białegostoku Puszczy Knyszyńskiej i leżącej koło Giżycka Puszczy Boreckiej. Autorami zdjęć są znakomici artyści fotograficy, twórcy licznych albumów i książek: Jan Walencik, Wiktor Wołkowiak i Andrzej Stachurski. Każdy z nich fotografował żubry w innej ostoi, zdjęcia Jana Walencika zostały wykonane w Puszczy Białowieskiej, Wiktora Wołkowiaka w Puszczy Knyszyńskiej a z Puszczy Boreckiej pochodzą prace Andrzeja Stachurskiego. Wystawa została zorganizowana przez stowarzyszenie kulturalne „Uroczysko” z Supraśla koło Białegostoku. Jak piszą twórcy ekspozycji w dołączonym do niej katalogu celem wystawy jest przypomnienie dramatu żubra, który w początkach XX w. przestał praktycznie istnieć i odrodził się dzięki pasji i wiedzy polskich uczonych, hodowców, leśników i pasjonatów.

Żubr jest gatunkiem typowo europejskim a jego pierwotny zasięg występowania obejmował strefę lasów liściastych i mieszanych Europy. Na zachodzie sięgał do podnóża Pirenejów, na południu do Morza Śródziemnego (bez Półwyspu Apenińskiego). Żubry zamieszkiwały Bałkany, wschodnie i północne brzoza Morza Czarnego, zasiedliły Kaukaz i znaczne obszary centralnej Rosji aż po Wołgę. Na północy areał występowania sięgał do Bałtyku na wysokości Zatoki Ryskiej, obejmował także południową część Półwyspu Skandynawskiego oraz południe Anglii. Szybki rozwój cywilizacyjny Europy Zachodniej sprawił, że żubry bardzo wcześniej zostały wyparte z tej części kontynentu. Najwcześniej, bo prawdopodobnie już w V i VI w., wytopiono żubry w Anglii, w X w. w Szwecji, a około XIV w. we Francji. W XVIII w. żubry wyginęły w byłych Prusach Wschodnich, czyli między innymi także na dzisiejszym obszarze Warmii i Mazur. W XIX w.



Żubr jest ssakiem objętym ścisłą ochroną — na świecie jest tylko 3053 osobników

zwierzęta te przetrwały na świecie tylko w dwóch ostojach: tj. w Puszczy Białowieskiej i w górach Kaukazu. Populacja białowieska, która od dawna otoczona była opieką początkowo królów polskich a później carów, liczyła w początkach XX w., tuż przed wybuchem I wojny światowej, ok. 700 osobników. Prawdziwa katastrofa nadciągnęła wraz z I wojną światową. Na skutek działań wojennych, bezprawia i kłusownictwa całość białowieskiej populacji została unicestwiona w ciągu zaledwie czterech lat. W początkach 1919 r. zginął ostatni żyjący na wolności żubr, w ostatniej na świecie nizinnej ostoi tego ssaka. Nie lepszy los spotkał żubra kaukaskiego, ostatni żyjący na wolności przedstawiciel tego podgatunku zginął w 1926 r.

Dramat żubrów w Puszczy Białowieskiej sprawił, że podjęto intensywne starania na rzecz restytucji tego gatunku, a ich podstawą miały być żubry ocalałe w

ogrodach zoologicznych i zwierzyńcach. W 1924 ustalono, że w niewoli żyją jeszcze 54 żubry, z spośród nich tylko 12 mogłoby się nadać do ewentualnego odzyskania podgatunku nizinnej, zwanego też żubrem białowieskim. Wśród wybranych zwierząt było pięć samców i siedem samic. W 1929 r., po 10 latach nieobecności, do Puszczy Białowieskiej przywieziono dwa żubry, które umieszczono w rezerwacie, a w 1939 r. przebywało tu już 16 osobników. Zwierzęta szczęśliwie przetrwały katakliizm II wojny światowej i w wyniku żmudnej pracy hodowlanej ich liczebność cały czas rosła. W 1952 r. pierwsze okazy wypuszczono na wolność, a w 1957 r. urodziło się na wolności pierwsze cielę. W kolejnych latach populacja żubrów wzrastała, powstawały zarówno w kraju jak i za granicą kolejne ośrodki hodowli tych ssaków. W 1978 r. światowa populacja osiągnęła liczebność ponad dwa tys. osobników, a w 1987

trzy tys. W 2003 r. na świecie żyły 3053 żubry, z tego w Polsce 828. Obecnie około 62 proc. populacji światowej żubrów przebywa w 30 wolnościowych stadach w pięciu krajach: w Polsce, Litwie, Rosji Białorusi i Ukrainie. W pozostałych krajach w różnej liczbie żyją w hodowlach zamkniętych. Żubr nadal jest gatunkiem bardzo nielicznym — 3053 osobniki na całym świecie — ale gdy pomyślimy jak niewiele brakowało aby zwierząt tych w ogóle nie było, to obecny stan jest wielkim sukcesem, w którym nasz kraj odegrał szczególną rolę.

Ten największy w Europie ssak lądowy jest żyjącym reliktem dawnych nieprzebranych puszczy i kniei, zwierzęciem jakby z innej minionej dawno temu epoki, dlatego warto obejrzeć wystawę znakomitych fotogramów przedstawiających prawdziwy cud przyrody, o którym niewiele brakowało, a mówilibyśmy tylko w czasie przeszłym.

Marian Szymkiewicz